

MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ

DZSE-3-BS-0401-10/13

Warszawa, 9 kwietnia 2013 r.

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

p. R. Rafel
SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 10.04.13
nr. 2927 podpis. *M. Pięć*

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na oświadczenie złożone przez Pana Jana Jackowskiego, Senatora RP oraz grupy Senatorów, na 29. Posiedzeniu Senatu w dniu 21 marca 2013 r., w sprawie narastającej liczby dzieci w wieku szkolnym mającej problemy z nadwagą i otyłością (BPS/043-29-1179/13), uprzejmie informuję.

Minister Edukacji Narodowej kładzie szczególny nacisk na realizację edukacji zdrowotnej i promocję zdrowia w szkole. Przepisy wprowadzanej sukcesywnie od roku szkolnego 2009/2010 nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego określonej w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977), nadają wysoką rangę wśród zadań szkoły edukacji zdrowotnej.

W preambule ww. podstawy zapisano: „Ważnym zadaniem szkoły jest także edukacja zdrowotna, której celem jest kształtowanie u uczniów nawyku dbałości o zdrowie własne i innych ludzi”. Zgodnie z tymi zapisami, treści z zakresu edukacji zdrowotnej zostały uwzględnione w wielu przedmiotach: w wychowaniu fizycznym, biologii, wychowaniu do życia w rodzinie, wiedzy o społeczeństwie, edukacji dla bezpieczeństwa, przedsiębiorczości, etyce. Wychowanie fizyczne pełni wiodącą rolę w realizacji edukacji zdrowotnej w szkole. Zakres edukacji zdrowotnej rozszerzono o zagadnienia zdrowia psychospołecznego, ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności życiowych (osobistych i społecznych). W związku z powyższym, należy podkreślić, że zachowania sprzyjające zdrowiu kształtowane i rozwijane są u uczniów na wszystkich etapach edukacyjnych.

Wymagania i procedury zapewniające bezpieczeństwo żywności i żywienia (m.in. normy kaloryczności) znajdują się w przepisach ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. 2010, Nr 136, poz. 914, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2011, Nr 212, poz. 1263, z późn. zm.), a także w odpowiednich rozporządzeniach Ministra Zdrowia.

Dostępność zdrowych produktów w sklepiku czy/i w automacie szkoły jest ważnym elementem tworzenia spójnej polityki w zakresie żywienia w szkole. Istotna jest całościowa zmiana asortymentu, tak by w sklepikach dostępne były wyłącznie zdrowe produkty żywieniowe, zgodne z normami żywieniowymi dla dzieci i młodzieży. Dyrektor szkoły może mieć decydujący wpływ na oferowany uczniom asortyment produktów dostępnych w sklepiku szkolnym. Należy podkreślić, że jest to element podlegający negocjacom, przy zawieraniu umów najmu.

Ustalenia dotyczące zapewnienia w szkołach zdrowego żywienia i bezpieczeństwa z nim związanego w przypadku usług prowadzonych przez firmy cateringowe powinny znaleźć się w ww. umowach zawieranych z usługodawcą.

Ponadto Ministerstwo Edukacji Narodowej podejmuje działania mające na celu dalszy rozwój *Programu Szkoła Promująca Zdrowie*, realizowanego w Polsce przez Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) - jednostkę podległą resortowi edukacji, w ramach Europejskiej Sieci Szkół dla Zdrowia w Europie – SHE.

Należy podkreślić, że szkoły promujące zdrowie tworzą warunki, które sprzyjają podejmowaniu działań na rzecz zdrowia przez wszystkich członków społeczności szkolnej. Sieć szkół promujących zdrowie w Polsce zrzesza ok. 2 tys. szkół. Są one zorganizowane w rejonowe i wojewódzkie sieci. Pracę szkół wspierają wojewódzcy koordynatorzy, z którymi współpracuje krajowy koordynator. Programy promocji zdrowia są przygotowywane przez szkoły, dzięki czemu odpowiadają na konkretne potrzeby społeczności szkolnej. Promocja zdrowia zajmuje szczególnie istotne miejsce w programie wychowawczym tych szkół. Zagadnienia promocji zdrowia realizowane są podczas lekcji z różnych przedmiotów, pracy wychowawczej oraz zajęć pozalekcyjnych. Szczególny nacisk kładzie się na współpracę szkoły w zakresie promocji zdrowia z rodzicami i społecznością lokalną oraz na wymianę doświadczeń między szkołami i współpracę w zakresie realizacji projektów z tego obszaru.

Dzięki podjętym inicjatywom, przedstawiciele kolejnych 25 szkół otrzymali w styczniu 2013 r. Krajowy Certyfikat Szkoła Promująca Zdrowie, powiększając grono szkół, które są inicjatorem zmian w systemie edukacji. Szkoły, które otrzymały Krajowy Certyfikat podejmują systemowe działania w zakresie promocji zdrowia oraz monitorują klimat społeczny w swojej placówce.

Należy podkreślić, że szkoły te przywiązują dużą wagę do zagadnień z zakresu zdrowego żywienia i aktywności fizycznej, m.in. dbają, by dobór asortymentu produktów żywnościowych i napojów w sklepikach szkolnych był zgodny z zasadami zdrowego żywienia. Szkoły promujące zdrowie podejmują ponadto współpracę z rodzicami uczniów. Edukacja żywieniowa rodziców jest niezwykle istotna, gdyż nawyki żywieniowe dzieci kształtowane są przede wszystkim poprzez wybory żywieniowe dokonywane przez rodziców, wspólne spożywanie posiłków, a także dostępność w domu określonych produktów.

Na koncepcji szkoły promującej zdrowie opiera się Program HEPS (*Healthy Eating and Physical Activity in Schools*) „Zdrowe żywienie i aktywność fizyczna w szkole”, upowszechniany przez Ministra Edukacji Narodowej w ramach realizacji projektu pilotażowego *„Ruch i zdrowe żywienie w szkole”*. Zgodnie z założeniami projektu, cała szkoła powinna włączać się w działania na rzecz promocji zdrowia, a zdrowie

powinno być wkomponowane we wszystkie aspekty życia zarówno uczniów, jak i nauczycieli oraz pozostałych pracowników szkoły.

W ramach realizacji ww. programów podjęto działania na trzech poziomach: krajowym, wojewódzkim oraz regionalnym w wybranych szkołach, w tym: zorganizowano szkolenia dla liderów projektu oraz wojewódzkich koordynatorów szkół promujących zdrowie, którzy prowadzą szkolenia dla zainteresowanych rad pedagogicznych. Wśród szkół upowszechnia się pakiety czterech poradników oraz scenariusze dla nauczycieli z zakresu promocji zdrowia, w tym dotyczące aktywności fizycznej i zdrowego żywienia (na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji zamieszczono elektroniczną wersję ww. materiałów).

Minister Edukacji Narodowej, zainicjował zawarcie w dniu 23 listopada 2009 r. *Porozumienia o współpracy między Ministrem Edukacji Narodowej, Ministrem Zdrowia oraz Ministrem Sportu i Turystyki w sprawie promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży*. Współpraca między stronami ma na celu m.in. wspieranie działań z zakresu edukacji zdrowotnej oraz profilaktyki problemów dzieci i młodzieży w szkołach, placówkach i środowiskach lokalnych. Minister Edukacji Narodowej, w ramach realizacji porozumienia, powołał przy Ośrodku Rozwoju Edukacji, Radę Programową ds. Promocji Zdrowia i Profilaktyki Problemów Dzieci i Młodzieży, której przewodniczącą jest Pani prof. dr hab. med. Barbara Woynarowska.

Rada Programowa opracowała *Kierunki działania w zakresie promocji zdrowia w szkole i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży w Polsce w latach 2010-2014, Działania Rady Programowej w latach 2012-2014*, obejmują wspieranie realizacji edukacji zdrowotnej w szkołach wszystkich typów, wspieranie realizacji w szkołach programów promocji zdrowia i profilaktyki, w tym szczególnie:

- wspieranie rozwoju sieci i działań szkół promujących zdrowie,
- wdrażanie w szkołach polityki w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej jako elementu profilaktyki otyłości u dzieci i młodzieży,
- wspieranie realizacji programów profilaktyki zachowań ryzykownych u dzieci i młodzieży.

Minister Edukacji Narodowej, kierując się chęcią upowszechniania w szkołach wiedzy na temat zdrowego żywienia, zainicjował opracowanie dokumentu pn. *Stanowisko Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Zdrowia oraz Ministra Sportu i Turystyki w sprawie działań podejmowanych przez szkoły w zakresie zdrowego żywienia*. W treści Stanowiska zapisano, że szkoła powinna odgrywać ważną rolę w zaspokajaniu potrzeb żywieniowych dzieci i młodzieży oraz w kształtowaniu właściwych zachowań w tym zakresie. Dla realizacji tych zadań niezbędne jest podjęcie przez szkoły wszystkich typów działań w zakresie wspierania zdrowego żywienia uczniów, w tym szczególnie umożliwienie uczniom dostępu do produktów i napojów, sprzedawanych w sklepikach szkolnych, o najwyższych walorach zdrowotnych (ze szczególnym uwzględnieniem ograniczenia produktów i napojów o dużej zawartości cukru, soli i tłuszczów) oraz właściwa organizacja posiłków spożywanych w szkole. Przedmiotowe stanowisko zostało zamieszczone na stronie internetowej resortu edukacji w banerze: *Rok Bezpiecznej Szkoły*.

W 2011 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej ogłosiło konkurs na realizację zadania publicznego pn. *„Zdrowe dzieci to nasz kapitał – szkolne projekty popularyzujące zdrowy styl życia w szkołach oraz w społecznościach lokalnych”*. Konkurs skierowany był m.in. do jednostek samorządu terytorialnego, które są organami prowadzącymi przedszkola, szkoły lub placówki oświatowo-wychowawcze. Celem konkursu było wyłonienie najkorzystniejszych ofert wnioskodawców, którzy zaplanują oraz wdrożą w przedszkolach lub/i w szkołach projekty obejmujące jednocześnie działania z zakresu: promowania zdrowego stylu życia, w tym zdrowego życia i aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży oraz upowszechniania koncepcji szkoły promującej zdrowie wśród innych szkół oraz w społeczności lokalnej.

Minister Edukacji Narodowej promuje ponadto założenia i upowszechnia wśród uczniów i nauczycieli wiedzę na temat programów ustanowionych przez Komisję Europejską w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, realizowanych przez Agencję Rynku Rolnego: *„Owoce w szkole”* oraz *„Dopłaty do spożycia mleka i przetworów mlecznych w placówkach oświatowych”* (tzw. *„Szkłanka Mleka”*). Celem ww. programów jest zmiana nawyków żywieniowych dzieci poprzez zwiększenie udziału owoców i warzyw oraz mleka w ich codziennej diecie, a także propagowanie zdrowego odżywiania poprzez działania towarzyszące o charakterze edukacyjnym. Na stronie internetowej resortu edukacji zamieszczono linki do stron internetowych: programu *„Owoce w szkole”* oraz Agencji Rynku Rolnego. Również wspomniane wcześniej *Stanowisko Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Zdrowia oraz Ministra Sportu i Turystyki w sprawie działań podejmowanych przez szkoły w zakresie zdrowego żywienia* zachęca szkoły do uczestnictwa w ww. programach oraz do realizacji różnorodnych działań edukacyjnych towarzyszących skutecznej realizacji programu *„Owoce w szkole”*.

Należy ponadto podkreślić, że Ministerstwo Edukacji Narodowej popularyzuje kampanię społeczną *„Wiem, co jem”* Urzędu m.st. Warszawy, poprzez zamieszczenie na stronie internetowej resortu edukacji linku do strony kampanii. Celem kampanii jest edukacja prozdrowotna dzieci i młodzieży oraz popularyzowanie organizacji prawidłowego żywienia dzieci w szkołach i placówkach oświatowych. W ramach kampanii zaplanowano m.in. podjęcie działań w zakresie edukacji żywieniowej dzieci i ich rodziców, a także podnoszenia kwalifikacji osób odpowiedzialnych za planowanie i przygotowanie posiłków. Na przedmiotowej stronie zamieszczono wersję elektroniczną publikacji pn. *„Sklepik szkolny”*, która zawiera m.in. listę produktów spożywczych polecanych do sklepiku szkolnego oraz tych, które warto wycofać z asortymentu sklepiku szkolnego, a także propozycję zapisu do statutu szkolnego w zakresie organizacji żywienia i wzór umowy z agentem sklepiku.

Minister Edukacji Narodowej objął honorowym patronatem oraz upowszechnia poprzez stronę internetową, ogólnopolski program edukacyjny *„Trzymaj Formę!”*, realizowany przez Państwową Inspekcję Sanitarną oraz Stowarzyszenie *„Polska Federacja Producentów Żywności”*, w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Celem programu jest edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej i ich rodzin, poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety. Program jest realizowany w gimnazjach oraz w szkołach podstawowych w klasach V-VI. W ramach realizacji programu, do szkół przekazywane są materiały dla szkolnych koordynatorów programu,

nauczycieli, pielęgniarek środowiska nauczania i wychowania oraz młodzieży i ich rodziców. Uruchomiono ponadto stronę internetową programu, na której zamieszczono m.in. wersje elektroniczne ww. materiałów. Dzięki popularyzowaniu wśród uczniów, nauczycieli i rodziców założeń Programu, działaniami z obszaru edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych oraz promocji aktywności fizycznej, objętych zostało już ok. 3 780 000 uczniów w Polsce.

Należy zaznaczyć, że resort edukacji współpracuje z Instytutem Żywności i Żywnienia w sprawie zdrowego odżywiania się dzieci i młodzieży szkolnej oraz z Fundacją Banku Ochrony Środowiska. Ministerstwo Edukacji Narodowej upowszechnia działania tej organizacji, m.in. przeprowadzenie Ogólnopolskiego Konkursu „Zdrowo jem, więcej wiem”, „Nakręć się na zdrowie”, „Czas na zdrowie” oraz planuje dalszą współpracę.

Jednocześnie, uprzejmie informuję, że przedstawiciel Ministerstwa Edukacji Narodowej uczestniczy w pracach Rady ds. Diety, Aktywności Fizycznej i Zdrowia, powołanej przez Ministra Zdrowia, jako organ opiniodawczo-doradczy, działający na rzecz zwalczania nadwagi i otyłości.

Na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji utworzono *Bank Dobrych Praktyk*, w którym zamieszczane są doświadczenia szkół w zakresie promocji zdrowia, upowszechniające różne strategie w zakresie promowania zdrowego żywienia i aktywności fizycznej w szkołach. Bank Dobrych Praktyk, poprzez konkretne przykłady w nim zamieszczane, stanowi inspirację oraz wsparcie dla wszystkich zainteresowanych placówek w podejmowaniu systemowych działań w zakresie zdrowego odżywiania oraz zwiększania aktywności fizycznej.

W ramach opisanych wcześniej działań, szkołom wskazuje się obszary, które należy wziąć pod uwagę podczas planowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji szkolnej polityki w zakresie żywienia i aktywności fizycznej, obejmujące również ograniczanie dostępu do produktów typu fast food w sklepikach szkolnych. Jednak stosowne działania ograniczające dostępu do niezdrowej żywności nie są możliwe bez aktywnej współpracy rodziców, organu prowadzącego i kierownictwa szkoły.

Możliwości nawiązania takiej współpracy określono w przepisach ustawy z dnia 7 września 1991 r. o *systemie oświaty* (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.). Zgodnie z art. 53 ww. ustawy w szkołach i placówkach działają rady rodziców, które reprezentują ogół rodziców uczniów.

W myśl art. 54 ww. ustawy, rada rodziców może występować do dyrektora i innych organów szkoły lub placówki, organu prowadzącego szkołę lub placówkę oraz organu sprawującego nadzór pedagogiczny z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły lub placówki. Do kompetencji rady rodziców należy m.in. uchwalanie w porozumieniu z radą pedagogiczną programu wychowawczego szkoły i programu profilaktyki dostosowanego do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmującego wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Ponadto należy zaznaczyć, że Minister Edukacji Narodowej ogłosił kierunek polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2012/2013 pn. *Wzmacnianie bezpieczeństwa w szkołach i placówkach*.

Dbłość o bezpieczeństwo i wychowanie jest rozumiane szeroko, m.in., jako dbanie o zdrowie dzieci i młodzieży, kształtowanie zdrowego stylu życia i podejmowanie odpowiedzialnych decyzji, w tym promowanie wolontariatu. Wszystkie te działania Ministerstwo Edukacji Narodowej realizuje we współpracy z innymi resortami, instytucjami oraz z organizacjami pozarządowymi, aktywizując lub wspierając wiele inicjatyw na szczeblu lokalnym. Działania w tym zakresie są przedstawione na stronie ministerstwa w banerze Rok Bezpiecznej Szkoły.

Należy podkreślić, że akcjom i programom edukacyjnym, które prowadzone są przez szkoły i instytucje publiczne, trudno będzie osiągać zamierzone cele bez zmiany modelu życia wyniesionego z najbliższego środowiska dziecka, jakim jest rodzina. Działania szkół i instytucji publicznych, to bowiem tylko jeden z elementów zmiany świadomości społecznej i przeciwdziałania otyłości wśród najmłodszych.

Reasumując, Ministerstwo Edukacji Narodowej doceniając znaczenie problematyki, poruszonej przez Panów Senatorów, podejmuje różnorodne działania i wspiera inicjatywy w zakresie popularyzacji zdrowego odżywiania i aktywności fizycznej, adresowane do dzieci i młodzieży, ich rodziców oraz nauczycieli.

Ustabilizowanie oraz stopniowe zmniejszanie odsetka polskich dzieci dotkniętych otyłością i nadwagą wymaga przede wszystkim kształtowania świadomości rodziców, którzy w procesie wychowania dzieci odgrywają najistotniejszą rolę oraz nauczycieli i samych uczniów.

Jednocześnie, uprzejmie informuję, że obecnie nie ma podstaw prawnych do nakładania zakazu dostępu do określonych produktów spożywczych w sklepikach szkolnych. Niemniej jednak resort edukacji analizuje podnoszony przez Panów Senatorów problem, tak by znaleźć w konsekwencji sposób na inne, aniżeli dotychczasowe, uregulowania sprawy żywienia uczniów.

2 wynagranmi suacunku

Z upoważnienia
MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

Tadeusz Sławecki
SEKRETARZ STANU